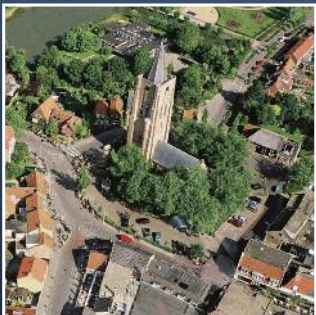

Oostkapelle

Buitenplaats van Walcheren

Oostkapelle
gem. Veere

ROMMELMARKT
1. AUG

René van den Berge

Oostkapelle

Buitenplaats van Walcheren

Marberg Media | Bergschenhoek

Teksten en beeldresearch: René van den Berge
Tekstreviews: Jolanda Tevel en Nelleke van de Berge
Vormgeving: Studio Anton Sinke, www.studioantonsinke.nl

ISBN 978 90 820494 0 4

© 2013 Marberg Media
www.marbergmedia.nl

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

No parts of this book may be reproduced in any form by print, photoprint, microfilm or any others means without prior permission from the publisher.

Inhoud

Oôskappel	5
Dorpsgeschiedenis	7
Strand en kust	29
De Manteling	35
Kastelen Westhove en Duinbeek	43
Buitenplaatsen	53
Kerken	61
Korenmolens d'Arke	68
Cultuur en folklore	73

Noordzee

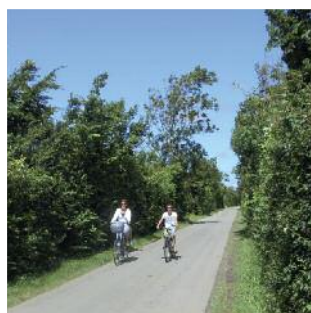
OOSTKAPELLE

Oôskappel

Zee, strand, duinen. Twee prachtige natuurgebieden in de binnenduinen. Een weids, overwegend agrarisch achterland met goudgolvende korenakkers en weilanden met grazend vee. Door groene hagen omzoomde landwegen. Een rijke en tastbare historie in de vorm van een middeleeuws kasteel en een reeks historische landgoederen. En het beste klimaat van Nederland, met de meeste zonuren.

Het klinkt als een recept voor een goede vakantie. En dat is het ook. Niet voor niets is Oostkapelle met ongeveer 700.000 overnachtingen per jaar één van de meest populaire familiebadplaatsen van Nederland. Een geslaagde mengeling van rust, ruimte, historie, natuurschoon, cultuur en vertier.

Oostkapelle of, zoals ze op Walcheren zeggen, *Oôskappel*, is eeuwenlang een klein agrarisch kerkringdorp geweest, omgeven door weilanden en akkers. Vandaag de dag bestaat het dorp uit een kleinschalige dorpskern, waartussen nog steeds veel oude boerderijen liggen. Beeldbepalend is de bijna 49 meter hoge kerktoren. Van welke richting je Oostkapelle ook benadert, het is een bakens dat je van ver de weg wijst. Ook korenmolen d' Arke en de Saronkerk zijn belangrijk voor het silhouet van Oostkapelle. Daarnaast is vooral de historische lintbebouwing aan de Dorpsstraat, de Molenweg en de Oude Domburgseweg karakteristiek voor het dorp.

Even buiten de eigenlijke kom, aan weerszijden van de Duinweg, bevinden zich twee parkachtige wijken met bungalows en exclusieve recreatiewoningen. En rondom het dorp liggen meerdere vakantieparken, familiecampings, hotels, pensions, vakantiewoningen en minicampings.

Dankzij het toerisme heeft Oostkapelle veel kwaliteitsvoorzieningen. Zo is er een gevarieerd winkelbestand, zijn er veel sportaccommodaties en is ook de horeca goed vertegenwoordigd. In het toeristenseizoen is het daardoor gezellig druk in de Dorpsstraat.

Over de herkomst van de naam Oostkapelle doen verschillende theorieën de ronde. De dorpsnaam lijkt te verwijzen naar een oostelijk gelegen kerk of kapel. Tot voor kort was het gangbare idee dat de Oostkapelse kerk een dochterkapel zou zijn van een vroeg-middeleeuwse parochie nabij Domburg. Recent onderzoek heeft echter aangetoond dat deze theorie onjuist is omdat de kerk van Oostkapelle gesticht zou zijn vanuit Middelburg.

Een andere mogelijkheid is dat de naam Oostkapelle verwijst naar de ligging aan de 'oostkaap' van het eiland Walcheren. Op een zestiende-eeuwse kaart van het Zeeuwse deltag gebied staat die kaap inderdaad vermeld, zelfs met een echte vuurtoren erbij, maar verdere aanwijzingen ontbreken. Een eenduidige en wetenschappelijk houdbare verklaring is er dus niet. Wie het weet mag het zeggen...

Dorpsgeschiedenis

Vijftien kilometer uit de kust van Walcheren wordt in 2001 een menselijk bot opgevist uit de Noordzee. Het blijkt een 40.000 tot 90.000 jaar oud schedelfragment van een mannelijke Neanderthaler, die de typisch Zeeuwse jongensnaam Krijn krijgt. Nooit eerder is een menselijk fossiel van die ouderdom aangetroffen op Nederlandse bodem.

In de tijd van Krijn ziet het landschap er heel anders uit dan vandaag. De Noordzee is nog geen zee, maar een door grote rivieren doorsneden koude en winderige laagvlakte. Onafzienbare grasvlakten strekken zich uit zover het oog reikt. Een vrij eentonige wereld, maar rijk aan voedsel. Er leven wolharige mammoeten, reuzenherten, neushoorns, rendieren, lynxen, wolven, sabeltandtijgers en .... mensen! Krijn leeft van de jacht en trekt te voet van de ene naar de andere plek. Hij is niet oud geworden en sterft al rond zijn twintigste.

De vondst van het botfragment van Krijn toont aan dat er tienduizenden jaren geleden al mensen woonden in de omgeving van Oostkapelle. Maar van permanente bewoning is lang geen sprake geweest. In de millennia na Krijn sterven de Neanderthalers uit en begint de aarde op te warmen, waardoor de zeespiegel stijgt en het Noordzeebekken onder water komt te staan. Ongeveer 7.000 jaar geleden bereikt de

Noordzee de huidige kustlijn. Voor Walcheren ontstaan hoge strandwallen en duinen, waarachter zich een vochtig lagune- en veenlandschap ontwikkelt. Kort voor het begin van de jaartelling is het Walcherse kustgebied bevolkt. In Oostkappelle zijn in het bos van Schoonoord en aan de Dunoweg sporen uit deze periode aangetroffen.

Romeinse Tijd: Nehalennia

Rond 50 voor Christus verovert de Romeinse keizer Julius Caesar westelijk Europa, met inbegrip van het Zeeuwse deltagebied. Het wordt bestuurlijk ingedeeld bij de nieuw gevormde provincie Gallia Belgica, met Reims in Noord-Frankrijk als hoofdstad.

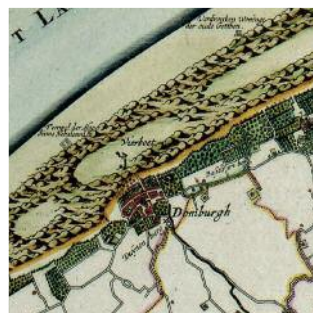
In de Romeinse Tijd is de kustzone een belangrijke schakel in de handel tussen het Rijngebied en Brittannië. Bij Domburg ontstaat een handelsnederzetting die wordt beschermd door een

vlootstation van het Romeinse leger

bij Oranjeson. In of vlakbij de handelsnederzetting wordt een aan de inheemse godin Nehalennia gewijd tempelcomplex gebouwd. Kooplieden sluiten er een 'reisverzekering' af voor een veilige overstek over de Noordzee. Na behouden terugkeer schenken ze een altaar, een offersteen met inscriptie of een beeldje. In de winter van 1647 komen na een storm op het strand van Domburg een beeld en tientallen altaarstenen tevoorschijn. Ze zijn afkomstig van handelaren in zout, vissaus, keramiek, wijn en kleding uit verre oorden als Nijmegen, Keulen en Trier. Het zijn de enige in Zeeland gevonden geschreven bronnen uit de Romeinse Tijd.

Onder invloed van de Romeinen worden sloten en kanaaltjes gegraven om het Walcherse veengebied geschikt te maken voor bewoning. Het onbedoelde effect daarvan is dat het veen door de ontwatering oxideert

De godin Nehalennia is alleen bekend dankzij deze altaarstenen. Het was een plaatselijke Zeeuwse godin.

en inklinkt waardoor de bodem daalt en getijdengeulen diep het land kunnen binnendringen. Walcheren wordt door het verdrinkingsproces vrijwel onbewoonbaar en raakt groten-deels ontvolkt. Alleen op de strandwallen is aanvankelijk nog bewoning, maar die verdwijnt als de Romeinen zich rond 400 na Christus uit Zeeland terugtrekken op een zuidelijker linie.

Walichrum en Vikingen

Nadat de zee enkele eeuwen vrij spel heeft gehad, vestigen zich in de zesde eeuw weer mensen op de strandwallen langs de kust. Ze houden zich bezig met zoutwinning en schapenteelt. In het kustgebied van Oostkapelle ontwikkelt zich ter hoogte van het latere kasteel Westhove een nieuwe handelsnederzetting, vermoedelijk als hoofdplaats van een koninklijk domein van de Frankische koningen, die het gebied aan het eind van de zevende eeuw veroveren op de Friezen. In de loop van de zevende en achtste eeuw groeit de nederzetting uit tot een knooppunt in de handel tussen Engeland en het vasteland. Ook staat er mogelijk de eerste kerk van Zeeland.

Vanaf het eind van de achtste eeuw worden de kusten rond de Noordzee onveilig gemaakt door Scandinavische Vikingen, voornamelijk uit Denemarken. Vrijwel jaarlijks worden de kustgebieden geteisterd door plunderingen. In 837 wordt ook Walichrum aangevallen en geplunderd. De Vikingen vermoorden de mannelijke bevolking en maken korte metten met het Frankische garnizoen. Vrouwen en kinderen worden gevangen genomen en als slaven verkocht. Alles van waarde wordt in de schepen geladen, het vee ter plaatse geslacht, waarna de nederzetting tot de grond toe wordt afgebrand. Aangenomen wordt dat Walichrum langdurig in bezit is gebleven van de Vikingen en door hen is gebruikt als uitvalsbasis voor aanvallen op Engeland. Serieuze archeologische resten van de Vikingen zijn echter op Walcheren niet gevonden.

Tegen het eind van de negende eeuw is Walichrum vermoedelijk weer in handen van het centrale gezag. Maar de handelsnederzetting heeft dan zijn belang verloren en is intussen verkommerd. Om zich te wapenen tegen nieuwe Vikingaanvallen wordt kort na 880 wat meer landinwaarts een versterkte vesting aangelegd, een zogenaamde ringwalburg. Deze 'duinburg' maakt deel uit van een linie van drie ringwalburgen op Walcheren. De beide andere komen in het latere Oost-Souburg (de 'zuidburg') en het huidige Middel-

In 695 brengt de Angelsaksische zendeling Willibrord een bezoek aan de nederzetting bij kasteel Westhove, die in een latere beschrijving van dit bezoek wordt aangeduid met de naam villam Walichrum, wat zoveel betekent als 'vochtige zandrug'. In latere bronnen wordt de plaats veelal aangeduid als Walacria. De latere naam Walcheren is hiervan afgeleid.

Zoutelande kent nog een Willibrordput. Willibrord zou hier na het kappen van een heilige boom een bron hebben geslagen met zoet water.

burg (de 'middelste burg'). Lang is de duinburg niet in gebruik geweest, want al vrij snel wordt deze door zand overstoven. Op de plaats ervan ontwikkelt zich later het middeleeuwse Domburg. Het centrale wegenpatroon van de ringwalburg is nog steeds herkenbaar in het huidige stratenpatroon.

Middeleeuwen: Oostkapelle en de abdijen

Ten tijde van het ontstaan van Oostkapelle is het land nog onbedijkt en kwetsbaar voor het water. Grote stormvloedden in 1014 en 1134 vormen het startsein voor de eerste bedijkingen. Rond 1136 worden dijken en dammen gelegd op de huidige Duinweg, Vroonweg, Dunoweg en Noordweg. In de dertiende en veertiende eeuw wordt etappegewijs het schorregebied voor de kust van Oostkapelle ingepolderd, waardoor het dorp verder van zee komt te liggen en beter beschermd raakt tegen stormvloedden.

Tussen de achtste en elfde eeuw krijgt het eiland Walcheren geleidelijk zijn huidige aanzien. De meeste kreken en getijdengeulen zijn opgevuld met klei en zand en steken door inklinking van het omliggende veenland als kreekruigen boven het landschap uit. De kreekruigen maken Walcheren en de andere Zeeuwse eilanden weer geschikt voor bewoning. Vanaf de tiende eeuw worden dorpen gesticht op de kreekruigen en komt een massale kolonisatie op gang.

Op de kruising van een aantal kreekruigen ontstaat aan het einde van de tiende eeuw of het begin van de elfde eeuw het dorp Oostkapelle. Vóór het midden van de elfde eeuw wordt er een kapel gesticht, die net als die van Westkapelle wordt opgedragen aan de heilige Willibrord. Het dorp ligt nog direct aan zee. De huidige Dunoweg en Noordweg vormen de grens tussen land en water. Ten noorden en oosten daarvan ligt een uitgebreid schorregebied, dat bij hoogtij onder water staat en droogvalt bij eb. De schorren worden gebruikt voor de schapenteelt.

De geschiedenis van Oostkapelle is gedurende de eerste eeuwen van haar bestaan sterk verbonden met de abdijen van Middelburg en Rijsburg. De abdijen houden zich bezig met bedijgingsactiviteiten en trekken bewoners aan om het nieuwe land te ontginnen, te bebouwen en er te gaan wonen. Aan het eind van de twaalfde eeuw komt de vrouwenabdij van Rijsburg bij Leiden in het bezit van ongeveer 100 hectare grond in Oostkapelle. Net even buiten het dorp wordt een Walcherse uithof van de abdij gesticht, die eveneens Rijsburg wordt genoemd. De huidige Rijsburgseweg en de hof 'Klein Rijsburg' herinneren hier nog aan. Vanuit de uithof wordt het bezit van de abdij gestaag uitgebreid via schenkingen en aankopen, maar vooral door landontginning in de driehoek Oostkapelle-Serooskerke-Vrouwenpolder. Een prominenter rol is weggelegd voor de Norbertijnerabdij van Middelburg, die vanaf het midden van de dertiende eeuw een actieve grondverwervingspolitiek in Oostkapelle

